

Riziká přípravy příslušníků ozbrojených síl do operací mezinárodního krizového manažmentu

 21.11.2016

risks of armed forces members preparation into international crisis management operations

Veronika Mitašová¹, Tomáš Pavlenko², Katarína Hollá³

¹Žilinská univerzita v Žiline, Fakulta bezpečnostného inžinierstva, Katedra krízového manažmentu, Univerzitná 1, 010 26 Žilina, veronika.mitasova@fbi.uniza.sk

²Žilinská univerzita v Žiline, Fakulta bezpečnostného inžinierstva, Katedra krízového manažmentu, Univerzitná 1, 010 26 Žilina, tomas.pavlenko@fbi.uniza.sk

³Žilinská univerzita v Žiline, Fakulta bezpečnostného inžinierstva, Katedra krízového manažmentu, Univerzitná 1, 010 26 Žilina, katarina.holla@fbi.uniza.sk

armáda

výcvik

odborná príprava

rizika

Abstrakt

Súčasťou prípravy príslušníkov ozbrojených síl na nasadenie do operácií mezinárodného krízového manažmentu je výcvik realizovaný v národných podmienkach vysielajúcej krajiny. Počas neho sú vykonávané úlohy a činnosti ovplyvňované existenciou rizík a hrozieb. Cieľom príspevku je určiť aspekty, z ktorých možno tieto riziká a hrozby vnímať.

Kľúčové slová: ozbrojené sily, príprava, výcvik, riziká

Abstract

Armed forces members' preparation into international crisis management operations is carried out in national conditions of the sending country. Tasks and activities performed through the training are affected by existence of several risks and threats. The main aim of this paper is to identify aspects from which is possible to perceive these risks and threats.

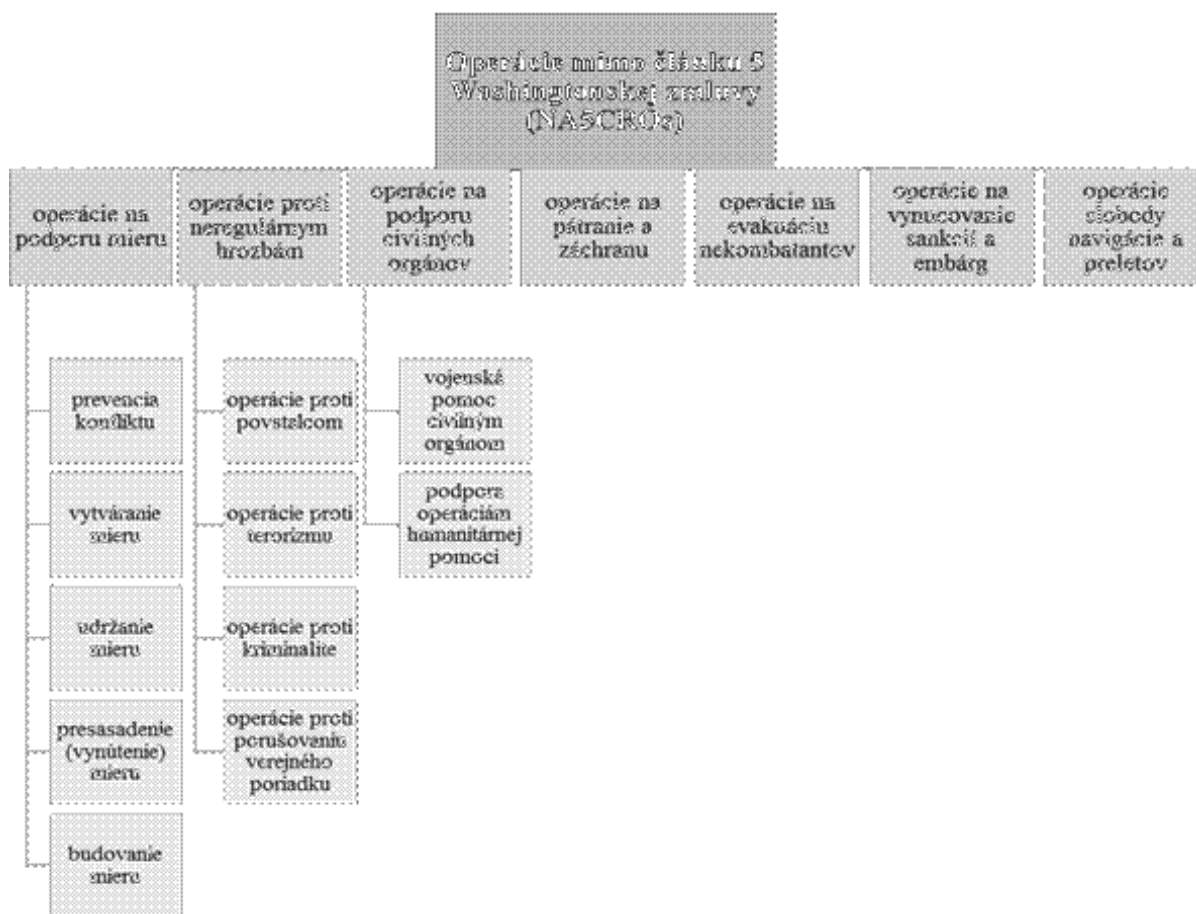
Keywords: armed forces, preparation, training, risks

Úvod

Plnenie úloh v náročných podmienkach zahraničných operácií si vyžaduje kvalitnú prípravu vysielaného personálu. Každá ľudská aktivita je ovplyvnená radom rizík a hrozieb a ani výcvik a vzdelávanie príslušníkov ozbrojených síl nie je výnimkou. Je preto potrebné uvedomovať si ich existenciu a snažiť sa ich minimalizovať. Príspevok pojednáva o operáciách medzinárodného krízového manažmentu (ďalej len „MKM“) ako takých, následne sa venuje obsahu prípravy príslušníkov ozbrojených síl v podmienkach Slovenskej republiky a načrtáva možné vnímanie rizík súvisiacich s predmetnou oblasťou. V závere formuluje niekoľko možných konkrétnych rizík.

Operácie medzinárodného krízového manažmentu

Organizácie MKM vykonávajú celý rad aktivít, prostredníctvom ktorých sa usilujú o dosiahnutie mierového usporiadania vo svete a zvýšenie úrovne bezpečnosti. Takýmito aktivitami sú jednoznačne operácie pod ich vedením. V príspevku bude pozornosť zameraná na operácie MKM vedené organizáciami MKM v čase krízy mimo článku 5 Washingtonskej zmluvy (tzv. „Non Article 5 Crisis Response Operations“). Operácie podľa článku 5 Washingtonskej zmluvy, ktorý upravuje otázku kolektívnej obrany členských štátov NATO a súvisí teda s vedením reaktívnych operácií pri napadnutí, nebudú obsahom príspevku. V ňom sa sústredíme výhradne na operácie MKM, ktoré predstavujú druh stabilizačných aktivít využívajúcich ozbrojené sily počas mieru. Obr. 1 znázorňuje členenie operácií mimo článku 5 Washingtonskej zmluvy v súlade s doktrínou NATO.

Obr. 1 Členenie operácií NATO mimo článku 5 Washingtonskej zmluvy (Podľa [1; 2])

Príprava príslušníkovozbrojených síl Slovenskej republiky do operácií medzinárodného

krízového manažmentu

Predpokladom úspešného dosahovania cieľov a mandátov operácií MKM je kvalitná príprava vysielaných príslušníkov ozbrojených síl. Plnenie úloh v náročných podmienkach, odlišných od bežných domácich, si vyžaduje, aby disponovali schopnosťami, vedomosťami a zručnosťami nad rámec obsahu základnej prípravy. Výborný fyzický a psychický stav sú samozrejmosťou, rovnako aj ovládanie základov prvej pomoci, orientovania sa v teréne, či strelby [3]. Oproti základnej príprave musí byť príslušník ozbrojených síl vysielaný do zahraničnej mierovej operácie pripravený zvládať aj omnoho väčšiu fyzickú a psychickú záťaž v dôsledku zmeny klímy, odlišnosti prírodného, kultúrneho a spoločenského prostredia.

Pre špecifické funkcie sú vyžadované zručnosti v oblasti šoférovania terénnych vozidiel, obsluhy strojov a zariadení, práce s informačnými a komunikačnými prostriedkami, či schopnosti plnenia základných administratívnych prác týkajúcich sa podávania hlásení a správ. V konkrétnych prípadoch taktiež môžu byť požadované bezpečnostné preverky, teda oprávnenia konkrétnych osôb na oboznamovanie sa s utajovanými skutočnosťami.

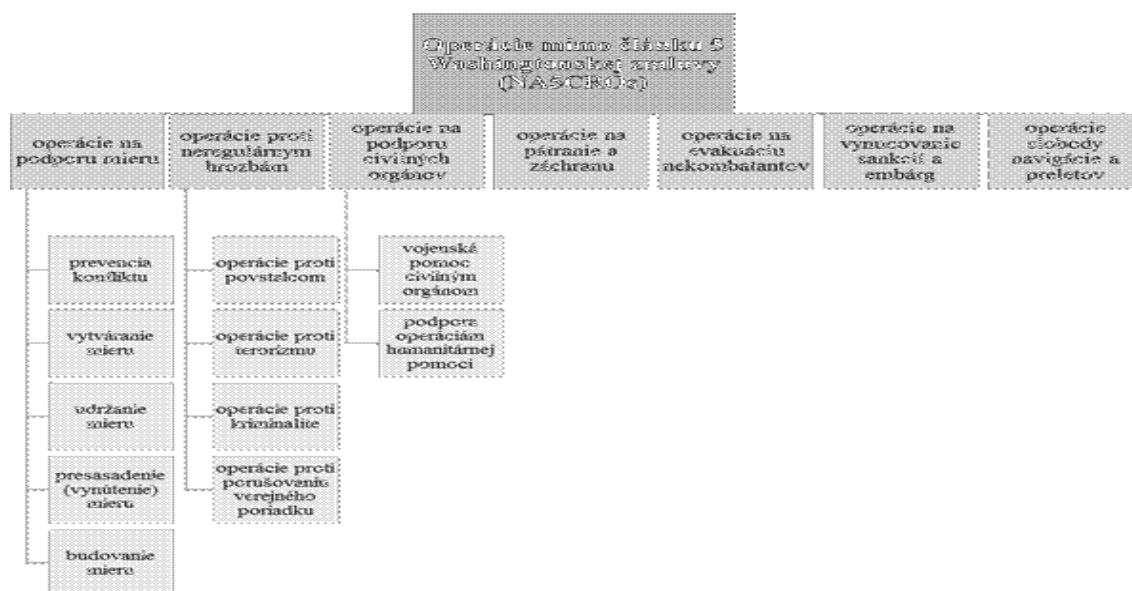
Celkovo je tiež vhodné brať do úvahy skutočnosť, že obsah a forma prípravy príslušníkov ozbrojených síl do mierových operácií je závislá aj od toho, ktorou organizáciou MKM je operácia vedená, aký mandát bol pre ňu prijatý a schválený.

V podmienkach Ozbrojených síl Slovenskej republiky (ďalej len „OS SR“) prebieha výcvik v štruktúre [4]:

- spoločný výcvik,
- odborný výcvik,
- záverečný výcvik.

Spoločný a odborný výcvik je zabezpečovaný Výcvikovou jednotkou vojenských misí (ďalej len „VJVM“) v Martine, na odbornom výcviku participujú aj konkrétne útvary. Záverečný výcvik prebieha v priestoroch vojenského obvodu Lešť.

Koncept prípravy do operácií MKM pozostáva z nadväzujúcich krokov (obr. 2). Na dosiahnutie operačnej pripravenosti, ktorá predstavuje cieľ výcviku a vzdelávania, musia príslušníci OS SR absolvovať najskôr samotný výber, výcvik individuálnych zručností, výcvik zameraný na operácie na podporu mieru a následne špecifický výcvik.

Obr. 2 Koncept prípravy do operácií MKM (Zdroj: [5; 6])

Súčasť výcviku označená ako „individuálne predpoklady“ pozostáva z výberu a výcviku základných individuálnych

zručností. Dôraz je v tejto fáze kladený najmä na vojenskú spôsobilosť, fyzickú a duševnú zdatnosť, schopnosť veliteľov uplatňovať zásady vedenia ľudí, ovládanie základov medzinárodného humanitárneho práva a práva ozbrojeného konfliktu, či správne chápanie zodpovednosti v mieste nasadenia a etických rozmerov vedenej operácie [7]. Výcvik individuálnych zručností a postupov sa týka ovládania zbrane, radiačnej, chemickej a biologickej ochrany, prvej pomoci, orientácie v teréne, navigácie, komunikácie, hovorových postupov a psychickej pripravenosti. Na kľúčový personál sú kladené vyššie nároky, čo sa odráža v obsahu výcviku (ovládanie anglického jazyka, komunikačných a informačných systémov a zásad tzv. stres manažmentu).

Druhá fáza, výcvik a vzdelávanie pre operácie na podporu mieru, je práve tou časťou celej prípravy, ktorá má za cieľ pripraviť vysielaných príslušníkov ozbrojených síl na špecifické činnosti vykonávané počas operácie MKM. Realizovaná je vo forme blokov – výcvikových oblastí. Tie pozostávajú z modulov, pričom je ich počet závislý od rozsahu a obsahu výcvikovej oblasti. Každý modul pozostáva z primárnych prvkov výcviku – segmentov. Kombinácia segmentov umožňuje upravovať obsah výcviku a vzdelávania podľa potreby, čo zvyšuje efektívnosť a kvalitu celkovej prípravy.

Riziká a hrozby vplyvajúce na prípravu príslušníkov ozbrojených síl

Riziká ovplyvňujú všetky ľudské aktivity, výcvik a vzdelávanie nevynímajúc. Na účely tohto príspevku sme budeme vnímať riziká z dvoch pohľadov, a to:

- všeobecné riziká (riziká ovplyvňujúce všetky ľudské činnosti),
- špecifické riziká (riziká ovplyvňujúce výcvik a vzdelávanie ako špecifické činnosti).

Prvou skupinou rizík ovplyvňujúcich prípravu príslušníkov ozbrojených síl do operácií MKM sú riziká označené ako všeobecné. Ich prítomnosť nemožno vylúčiť v žiadnej fáze prípravy, nakoľko sa týkajú všetkých ľudských aktivít. Podľa Šimáka [8] je možné deliť riziká zo všeobecného pohľadu na antropogénne a riziká nezávislé od ľudskej činnosti. Antropogénnymi sú sociogénne, technogénne, agrogénne a kombinované. Rizikami nezávislými od činnosti človeka sú prírodné a kozmogénne, pričom prírodnými sú tektonické, telúrické, topologické a meteorologické [8; 9].

Ak túto kategorizáciu aplikujeme na prípravu príslušníkov ozbrojených síl, významné postavenie budú mať riziká sociogénne, technogénne, príp. ich kombinácia, vo väčšine prípadov sú to aj riziká meteorologické. V príspevku sa týmito rizikami nebudeme podrobnejšie zaoberať. Zameriame sa na riziká špecifické, t.j. tie, ktoré sa týkajú priamo procesu prípravy do operácií MKM.

Špecifické riziká sú spojené s osobitosťami prípravy vysielaného personálu z radov profesionálnych vojakov do operácií MKM. Príprava je zameraná na osvojovanie si zručností, schopností a získavanie nových vedomostí a znalostí, ktoré sú nevyhnutné na plnenie náročných úloh v mieste nasadenia. V ďalšej časti príspevku sa sústredíme na skutočnosti, ktoré môžu negatív, ale aj pozitívne ovplyvniť výcvik a vzdelávanie príslušníkov ozbrojených síl.

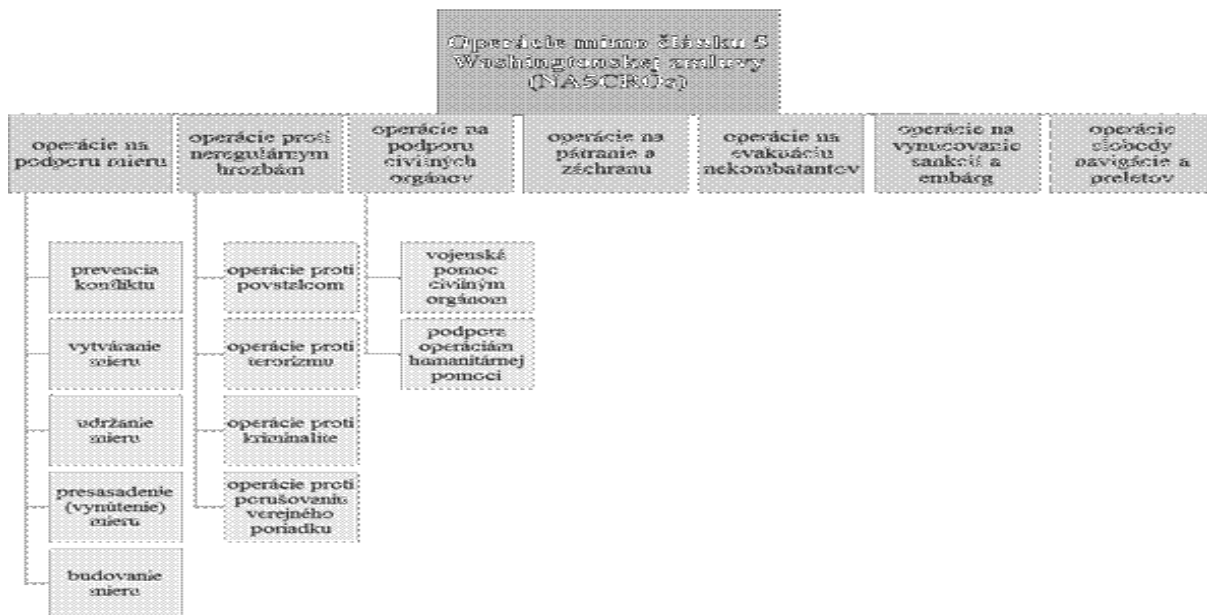
Zdrojom konkrétnych rizík, ktoré budú ovplyvňovať výcvik a vzdelávanie príslušníkov ozbrojených síl sú základné prvky a činnosti výcviku a prípravy (obr. 3):

- ľudský činiteľ (výcvikový,
- zariadenia a technológie,
- postupy, metódy a formy prípravy,
- priestor, miesto a podmienky prípravy.

Akákoľvek ľudská činnosť je neustále ovplyvnená radom rizík a hrozieb, pričom časť z nich je spôsobená ľudským činiteľom. V procese prípravy príslušníkov ozbrojených síl je vhodné rozdeliť riziká ľudského činiteľa na dve úrovne.

Riziká, ktorých zdrojom sú osoby riadiace a uskutočňujúce prípravu a riziká spojené s pripravovanými príslušníkmi ozbrojených síl. Podľa charakteru činností vykonávaných v procese plánovania, zabezpečovania a uskutočňovania výcviku je možné identifikovať rad rozdielnych rizík, ktorých zdrojom je zabezpečujúci personál na jednej strane a cvičiaci príslušníci ozbrojených síl na strane druhej. Osoby plánujúce výcvik a vzdelávanie, ako aj osoby zodpovedné za chod a riadenie priebehu prípravy sa môžu dopúšťať nesprávnych rozhodnutí, zvoliť nevhodnú následnosť segmentov v moduloch výcviku, podceniť alebo preceniť pripravovaný personál, príp. nemusia disponovať všetkými schopnosťami potrebnými na plnenie úloh danej úrovne. Pripravovaným príslušníkom ozbrojených síl tiež môžu chýbať potrebné zručnosti a schopnosti, osobnostné charakteristiky a predispozície na plnenie náročných úloh. V konečnom dôsledku obidve skupiny rizík, ktorých zdrojom je ľudský činiteľ, ohrozujú životy a zdravie zúčastneného personálu i cvičiacich, ako aj osôb nachádzajúcich sa v blízkosti miesta výcviku. Jednou z príčin ohrozenia života a zdravia pri výcviku môže byť nedodržanie všeobecných zásad BOZP.

Zariadenia a technológie využívané vo výcviku, postupy, metódy a formy prípravy, ako aj priestor, miesto a podmienky prípravy môžu svojou nefunkčnosťou, zlyhaním, príp. poškodením taktiež ohroziť životy a zdravie osôb zainteresovaných do prípravy, ale aj majetok, či životné prostredie. Využívané zariadenia a technológie (zbrane, zbraňové systémy, automobily, telekomunikačná technika) majú jednoznačne stanovené zásady, ako aj technologické postupy používania, pričom celý rad z nich je citlivý na vonkajšie vplyvy. Dôraz je kladený na meteorologické podmienky a ich zmeny v priebehu výcviku, na správnu manipuláciu s nebezpečnými látkami a výbušninami, dodržiavanie zásad používania zbraní a rovnako aj na BOZP. Na funkčnosť technických prostriedkov a zbraní významne na ich vplyva aj vek, technický stav zariadení, ich kvalitný servis a údržba. Pracovné postupy štandardne využívané pri realizácii výcviku a vzdelávania zase môžu ohrozovať tento proces svojou nedostatočnou flexibilitou, neschopnosťou zohľadniť aktuálne potreby a požiadavky na obsah výcviku. Priestor, v ktorom prebieha príprava príslušníkov ozbrojených síl, ovplyvňuje spôsob prípravy i jej účinnosť svojou veľkosťou, umiestením (geografická charakteristika), vybavením i celkovým usporiadaním.

Obr. 3 Riziká pôsobiace na prípravu príslušníkov ozbrojených síl do operácií MKM

Dôležité je nezabúdať na skutočnosť, že vyššie uvádzané riziká môžu pôsobiť nadväzne ako domino efekt. ale môžu sa tiež spájať a pôsobiť spoločne, čo zvyšuje ich nepriaznivý účinok na proces výcviku a vzdelávania. Uvedené skutočnosti v konečnom dôsledku znižujú kvalitu pripravenosti príslušníkov ozbrojených síl vysielaných do operácií MKM a tým aj znižujú účinnosť misie.

Záver

Existenciu rizík vo všetkých oblastiach ľudskej činnosti, ale aj v životnom prostredí a v samotnej prírodných procesoch, je objektívnou realitou. Manažment rizík, ktorý by mal byť súčasťou všetkých spoločenských aktivít, musí venovať náležitú pozornosť posudzovaniu rizík a ich minimalizovaniu čo najväčšej možnej miere.

Výcvik príslušníkov ozbrojených síl je v mnohých smeroch ohrozovaný celým radom rizík, a preto je nevyhnutné s nim priebežne pracovať. Ich priebežne monitorovanie a znižovanie je jedným zo základných predpokladov splnenia plánovaných úloh na úseku prípravy príslušníkov ozbrojených síl na plnenie úloh v operáciách MKM. Proces posudzovania a riadenia rizík je okrem iného aj zárukou minimalizovania mimoriadnych udalostí na úseku BOZP.

Príspevok vznikol ako jeden z výskumných výstupov projektu VEGA č. 1/0749/16 „Posudzovanie a riadenie rizík priemyselných procesov z pohľadu integrovanej bezpečnosti v podprahových podnikoch“

Zoznam použitej literatúry

[1] *Allied Joint Doctrine for Non - Article 5 Crisis Response Operations AJP - 3.4 (A)* [online]. NATO Standardization Agency, 2010 [cit. 2016-08-25]. Dostupné z: [www.kam.lt/download/14142/ajp-3.4\(a\)%20rd1.pdf](http://www.kam.lt/download/14142/ajp-3.4(a)%20rd1.pdf).

[2] *Peace Support Operations AJP - 3.4.1* [online]. North Atlantic Treaty Organization, Military Agency for Standardisation, 2001 [cit. 2015-09-05]. Dostupné z: http://www.walterdorn.org/pdf/PSO_NATO_JointDoctrine_AJP_3-4-1_PSO_July2001.pdf.

[3] BUČKA, P.; RIŠIANOVÁ, A. *Účast ozbrojených síl Slovenskej republiky v mierových operáciách*. Liptovský Mikuláš: Tlačiareň Akadémie ozbrojených síl generála M. R. Štefánika, 2010. 178 s. ISBN 978-80-8040-412-3.

[4] IVANČÍK, R.; JURČÁK, V. *Mierové operácie vybraných organizácií medzinárodného krízového manažmentu*. Liptovský Mikuláš: Tlačiareň Akadémie ozbrojených síl generála M. R. Štefánika, 2013. 230 s. ISBN 978-80-8040-469-7.

[5] *Výcvik a vzdelávanie pre operácie na podporu mieru SPJ-3-24/Výcv. 2014*. Bratislava: Generálny štáb Ozbrojených síl Slovenskej republiky. 121 s.

[6] *Štandardné operačné postupy pre výcvik personálu do operácií medzinárodného krízového manažmentu vo Výcvikovej jednotke vojenských misií SPS-3-40/Výcv. 2012*. Trenčín: Veliteľstvo síl výcviku a podpory Ozbrojených síl Slovenskej republiky. 114 s.

[7] *ATrainP-1 Training and Education for Peace Support Operations* [on line]. North Atlantic Treaty Organization, NATO Standardization Agency, 2014 [cit. 2015-12-15]. Dostupné z: <http://nso.nato.int/nso/zPublic/ap/ATrainP-1%20EDC%20V1%20E.pdf>.

[8] ŠIMÁK, L. *Manažment rizík* [online]. Žilina: Fakulta špeciálneho inžinierstva, ŽU v Žiline, 2006 [cit. 2016-08-31]. Dostupné z: http://fsi.uniza.sk/kkm/files/publikacie/mn_rizik.pdf.

[9] ZÁNICKÁ HOLLÁ, K.; RISTVEJ, J.; ŠIMÁK, L. *Posudzovanie rizík priemyselných procesov*. Bratislava: Iura Edition, 2010.

ISBN 978-80-8078-344-0.

Vzorová citace

MITAŠOVÁ, Lenka; PAVLENKO, Tomáš; HOLLÁ, Katarína. Riziká přípravy příslušníků ozbrojených síl do operací mezinárodního krízového manažmentu. *Časopis výzkumu a aplikací v profesionální bezpečnosti* [online], 2016, roč. 9, speciální č. Bezpečnost práce a kvalita života. Dostupný z: <http://www.bozpinfo.cz/josra/rizika-pripravy-prislusnikov-ozbrojenych-sil-do-operacii-medzinarodneho-krizoveho-manazmentu>. ISSN 1803-3687.

Autor článku:

[Ing. Veronika Mitašová](#)

[Ing. Tomáš Pavlenko](#)

[Ing. Katarína Hollá, PhD.](#)